

УДК: 336.64

СИСТЕМАТИЗАЦІЯ МЕТОДИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ОЦІНКИ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА

ОЛЕНА АНТОНОВА,*пошукач кафедри економіки підприємств харчування та торгівлі
Харківського державного університету харчування та торгівлі*

У статті узагальнені та систематизовані методичні підходи до оцінки фінансової безпеки підприємства, визначені їх переваги та недоліки. Отримані результати поглиблюють та розвивають теоретико-методичні основи оцінки фінансової безпеки підприємства та сприяють підвищенню ефективності функціонування системи управління фінансовою складовою економічної безпеки.

Ключові слова: фінансова безпека підприємства, оцінка фінансової безпеки підприємства, методи оцінки.

Постановка проблеми. Сучасна вітчизняна економічна дійсність характеризується складністю та різноманітністю зовнішніх і внутрішніх фінансово-економічних відносин, посиленням конкуренції, негативними змінами стану суб'єктів підприємництва, що підвищує роль та значення ефективного фінансового управління, умовою забезпечення якого є адекватне здійснення оцінки фінансової безпеки підприємства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Незважаючи на значний інтерес вітчизняних і зарубіжних учених і практиків до проблеми фінансової безпеки підприємства [1-6], слід відзначити, що існуючі розробки головним чином присвячені різноманітним аспектам фінансової безпеки на загальнонаціональному та регіональному рівнях, і значно меншою мірою - питанням оцінки фінансової безпеки підприємств. Існуючий на мікрорівні методичний інструментарій оцінки фінансової складової висвітлюється в основному в межах дослідження економічної безпеки підприємства. Разом із цим, необхідно відзначити, що наукова література описує різні методичні підходи до діагностики фінансового стану та загрози банкрутства підприємства, які ґрунтуються на фінансових показниках та можуть бути використані для оцінки фінансової безпеки суб'єктів підприємництва [6-19].

Метою статті є дослідження та систематизація методичних підходів до оцінки фінансової безпеки підприємства, визначення їх переваг та недоліків.

Виклад основного матеріалу. Слід відзначити, що спроби систематизувати методичне забезпечення оцінки фінансової безпеки в економічній літературі майже не спостерігаються. Учені-економісти не приділяють належної уваги виокремленню класифікаційних ознак, а зосереджуються на висвітленні окремих методичних підходів або окремих показників, їх набору чи системи.

Так, існують пропозиції щодо необхідності комплексної оцінки фінансової безпеки підприємства на основі дослідження показників за такими групами: управлін-

ня, економіка, фінанси, виробництво, ділова активність та подальшого їх порівняння зі значеннями розробленої діагностичної матриці оцінки рівня фінансової складової економічної безпеки підприємства за ключовими показниками [7]. Разом із відзначеними групами показників, як стверджують науковці, поглиблена оцінка фінансової складової може бути здійснена на основі розрахунку додаткових індикаторів, що її характеризують, а саме: продуктивності праці робітників, фондівдодатчі, рентабельності виробництва, витрат, дебіторської та кредиторської заборгованостей, рівня інноваційної активності, частки забезпеченості власними джерелами фінансування обігових коштів, вартості матеріальних ресурсів для виробництва продукції. На нашу думку, додатково наведений перелік індикаторів хоча й впливає на стан фінансової безпеки, скоріше являє собою не систему, а набір показників, який певною мірою дублює індикатори матриці та надзвичайно ускладнює формування узагальнених висновків щодо визначення рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання. Він є прийнятним для використання лише в окремих випадках.

Виходячи з того, що фінансова безпека підприємства може бути визначена як стан найбільш ефективного використання його корпоративних ресурсів, оцінка поточного рівня фінансової складової економічної безпеки, на думку В. І. Мунтяна, повинна здійснюватися шляхом аналізу фінансової звітності (структури капіталу та витрат, платоспроможності, фінансової стійкості, прибутків і рентабельності, заборгованості тощо), конкурентних переваг, рівня і якості менеджменту, поставок і клієнтури, а також цінних паперів підприємства [2]. Підсумковим етапом здійснення такої оцінки є визначення ефективності діяльності підприємства і його відповідних підрозділів щодо запобігання можливим негативним впливам на фінансову складову економічної безпеки суб'єкта господарювання. Такий підхід, на наш погляд, є досить широким, оскільки, поперше, процес забезпечення фінансової безпеки ото-

№ 6 (106) жовтень 2010 р.

тожнюється фактично з усією діяльністю підприємства і, по-друге, зводиться до оцінки використання ресурсів на підприємстві. Разом із цим, у монографії [2] висвітлений лише порядок розрахунку коефіцієнтів фінансової стійкості та платоспроможності, формули яких є загальновідомими, проте відсутня конкретизація позиції автора щодо механізму визначення інших індикаторів. З одного боку, це обмежує можливості практичної реалізації наведеного підходу, а з іншого, є підґрунтям подальших теоретичних розробок у напрямку уточнення практичних механізмів реалізації з боку теоретиків та практиків.

Розглядаючи питання економічної безпеки підприємства, М. М. Єрмошенко вважає, що критерієм її оцінки може слугувати прибуток [8]. Оскільки прибуток є фінансовим показником, логічно припустити, що наявність прибутку, обсяги якого забезпечують розвиток підприємства, з позиції автора, є критерієм оцінки й найважливішою складовою економічної безпеки, а саме - фінансової. На наш погляд, однозначно погодитись із таким підходом важко, адже це спрощений підхід до проблеми оцінки фінансової безпеки підприємства. Сам по собі прибуток є абсолютною величиною і його коректніше розглядати як підґрунтя фінансової безпеки.

Логічний розвиток такий підхід знайшов у роботі "Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення", автори якої пропонують на основі критерію, що являє собою співвідношення величини бруто-інвестицій підприємства, і величини ресурсів, необхідних для інвестиційної підтримки умов, що забезпечують економічну безпеку підприємства, оцінювати її рівень [4]. На нашу думку, це положення відповідає фінансовій діяльності та є актуальним стосовно оцінки фінансової складової економічної безпеки.

Отже, в економічній літературі спостерігається різноманіття методичних підходів, які, на нашу думку, можна класифікувати за рядом ознак.

1. Результати діяльності підприємства відбиваються в системі інформації. У зв'язку із цим, залежно від інформаційного забезпечення оцінки фінансової безпеки підприємства підходи до її проведення можуть передбачати використання лише кількісної чи лише якісної або ґрунтуватись на змішаній інформації [9].

Так, кількісні показники розраховуються, головним чином, на основі інформації фінансової звітності, у зв'язку із чим, недоліки підходів, що ґрунтуються на кількісній інформації, зумовлені, насамперед, характером фінансової звітності, а саме: статичністю її даних. Інший можливий недолік кількісних методик полягає в можливості викривлення даних фінансової звітності підприємствами, які, опинившись у скрутному фінансовому становищі, "поліпшують" свої звіти про прибутки і збитки. Більшість існуючих на сьогодні методик є саме кількісними.

Сутність якісного підходу полягає у виділенні ряду ознак, за якими можна оцінювати фінансову безпеку та судити про можливість її послаблення, тобто настання фінансової кризи і, як наслідок, банкрутства суб'єкта господарювання. При цьому більшість якісних ознак є типовими, тобто їх дія з деякими застереженнями поширюється на підприємства різноманітних галузей економіки. Разом із цим, результати застосування підходів до оцінки фінансової безпеки, що ґрунтуються лише на якісній інформації, мають суб'єктивний характер.

Одним із найбільш відомих якісних підходів, що може бути застосований для оцінки фінансової безпеки підприємства, є метод, розроблений професором Аргенті, який ґрунтується на формалізації вражень, від-

чуттів, різноманітних відомостей про діяльність суб'єкта підприємництва у вигляді експертних оцінок. Він також називається *A-score* і характеризує, головним чином, кризу управління. Проблеми, що послаблюють фінансову безпеку, виходячи з концепції *A-score* аналізу, можуть виникнути в трьох основаних сферах: менеджменті, системі обліку й контролю, системі адаптації до зміни зовнішніх умов [1]. Аналізуючи названий якісний підхід, слід відзначити його системність і комплексність щодо прогнозування послаблення фінансової безпеки. Недоліки ж пов'язані з надзвичайною складністю в плані практики ухвалення рішень в умовах задачі з багатьма критеріями та неможливістю уникнення суб'єктивізму під час проведення оцінки й ухвалення рішення.

Іншою широко розповсюдженою, особливо в межах стратегічного управління, якісною методикою є *SWOT-аналіз*, зміст якого полягає в дослідженні сильних і слабких сторін суб'єкта підприємництва в розрізі внутрішніх факторів, а також можливостей та загроз, що містяться в зовнішньому середовищі й зумовлюють, відповідно, фінансову безпеку або кризовий фінансовий розвиток підприємства.

Хоча дослідження питань оцінки фінансової безпеки на основі якісного підходу не характеризуються різноманітністю через доволі обмежену їх кількість, окремо слід відзначити роботу В. В. Ковальова, який, ґрунтуючись на розробках західних аудиторських компаній й адаптуючи їх до пострадянської специфіки бізнесу, запропонував дворівневу систему показників. Якщо до першої групи належать критерії й показники, несприятливі поточні значення чи динаміка зміни яких свідчать про можливість виникнення значних фінансових загроз, зокрема, банкрутства, то друга включає критерії та показники, несприятливі значення яких не дають підстави оцінювати поточний фінансовий стан суб'єкта господарювання як критичний [10].

На наш погляд, незалежно від кількості критеріїв, результати оцінки фінансової безпеки підприємства на основі тільки якісного підходу не мають достатнього ступеня об'єктивності. У зв'язку із цим, для перетворення їх на спонукальні стимули для прийняття відповідних рішень отримані результати оцінки потребують уточнення на основі кількісних методів. Інакше кажучи, перевага одночасного застосування кількісних та якісних показників полягає в тому, що такий підхід певною мірою нейтралізує недоліки окремого підходу, чим зумовлює більш об'єктивні результати оцінки фінансової безпеки підприємства.

2. Залежно від методики визначення оціночних показників [9] можна виділити такі підходи до оцінки фінансової безпеки підприємства: агрегатний, коефіцієнтний, інтегральний, рівноважний та беззбитковий.

Сутність агрегатного підходу полягає в обчисленні оціночних агрегатів, що розраховуються на підставі фінансової звітності. Найпоширенішим прикладом використання агрегатного підходу під час оцінки фінансової безпеки є побудова балансових моделей відповідності величини запасів джерелам формування.

Так, С. М. Льяшенко пропонує оцінювати рівень фінансової складової економічної безпеки підприємства на основі аналізу фінансової стійкості, ступінь якої визначається на підставі достатності оборотних активів (власних або позикових) для здійснення виробничо-збутової діяльності [11]. Це досить вузький підхід до оцінки рівня фінансової безпеки підприємства, адже поряд з оборотними коштами у фінансовій діяльності підприємства задіяні також капітал, зокрема власний, прибуток та інвестиції. Інакше кажучи, цей підхід дос-

лідує лише платоспроможність підприємства й не віддзеркалює таких аспектів фінансової діяльності, як ділова активність і рентабельність.

Така точка зору знайшла відображення в роботі Н. Є. Гришко [12], де відзначається, що оцінка фінансової безпеки повинна здійснюватися на основі багаторівневої інтеграції показників і є втіленням інтегрального підходу, який ґрунтується на системі коефіцієнтів.

Коефіцієнтний метод - найбільш опрацьований, широко застосовуваний у світовій практиці. Він базується на розрахунку системи коефіцієнтів, що відображають різні аспекти діяльності підприємства й ураховують чинники внутрішнього й зовнішнього впливу на стан фінансової безпеки підприємства. Цей метод має безліч модифікацій, які, з урахуванням світового досвіду і з позицій обліку аспектів діяльності підприємств, можна привести до мінімальної кількості коефіцієнтів. Істотним недоліком цього методу є відсутність нормативних значень більшості використовуваних коефіцієнтів, а також той факт, що зміни величин коефіцієнтів у динаміці не можуть бути інтерпретовані належним чином, оскільки і чисельник, і знаменник будь-якого коефіцієнта змінюються в часі.

Продовжуючи розкриття вже згаданої методики, відзначимо, що автор роботи [12] пропонує розраховувати та аналізувати коефіцієнти, що характеризують прибутковість капіталу, оборотність активів, ліквідність та фінансову стійкість. Особливістю є те, що пріоритетність груп показників, а також показників усередині груп визначається експертним шляхом. Недоліком же цього методу є відсутність градації значень підсумкового інтегрального показника.

Іншим досить цікавим і змістовним є інтегральний метод оцінки фінансової безпеки, що ґрунтується на дослідженні ресурсно-функціонального потенціалу підприємства. Оцінку пропонується здійснювати за кожною функціонально складовою фінансової безпеки, а потім визначити інтегральний показник експертним шляхом. При цьому функціональну структуру фінансової діяльності й, відповідно, фінансової безпеки підприємства визначають такі складові: бюджетна, грошово-кредитна, валютна, банківська, інвестиційна, фондова та страхова [8, 13-14].

Адекватне відображення фінансової діяльності підприємства в комплексі, достатня глибина й широта ретроспективного дослідження, опертя на чинну бухгалтерську та статичну звітність, а також простота в розрахунках та зрозумілість роблять зазначену методику привабливим інструментом практичної діяльності щодо оцінки фінансової безпеки підприємства. Разом із цим, не можна не відзначити, що складові методики інтегральної оцінки фінансової безпеки підприємства тяжіють до системи індикаторів економічної безпеки, методичний інструментарій визначення якої є більш проробленим.

Можна припустити, що з огляду на те, що на макро-рівні в руслі дослідження фінансової безпеки в умовах глибокої кризи, розмаїття перехідних процесів критерієм може бути "мінімум сукупних збитків, завданих суспільству, економіці, людині" [3 с. 26], в економічній літературі спостерігаються пропозиції щодо інтегральної оцінки фінансової безпеки суб'єктів господарювання за критерієм мінімізації сукупного збитку [7, 15]. Проте такий підхід передбачає застосування експертних оцінок й обмежений у практичному використанні складними розрахунками через відсутність необхідних для оцінки фінансової безпеки підприємства бухгалтерських і статистичних даних.

Беззбитковий метод базується на ролі операцій-

ного важеля у формуванні результатів діяльності підприємства, на можливості управління його витратами й результатами для досягнення необхідних показників беззбитковості виробництва [16]. Як критерій оцінки фінансової безпеки підприємства в цьому випадку може виступати запас фінансової стійкості підприємства, тобто той виторг від реалізації, що підприємство має після проходження порога рентабельності (в абсолютному й відносному вираженні). Цілком очевидно, що чим вищий запас фінансової стійкості у відсотках, тим більший рівень фінансової безпеки підприємства. Такий метод дає змогу виміряти також "внесок" кожного виду продукції, напрямку діяльності, структурного підрозділу підприємства у формування запасу фінансової стійкості підприємства, а отже, надає можливість управляти ним, ураховуючи результати аналізу за цими елементами. Цей метод включає базовий аспект діяльності підприємства - беззбитковість - і тісно пов'язаний з управлінням витратами, тому його варто розглядати як сучасний та зручний для практичного використання, що, між іншим, може застосовуватись як самостійно, так і в сукупності з іншими методами, наприклад, коефіцієнтним.

Останній метод за наведеними класифікаційними ознаками - рівноважний, базується на понятті ліквідності й може використовуватись для оцінки фінансової безпеки підприємства з позицій досягнення рівноваги між ліквідними потоками у сфері господарсько-інвестиційної й фінансової діяльності підприємства [17]. Перша виступає як зона створення коштів, а друга - як зона споживання коштів. Формовані й споживані в них ліквідні грошові потоки мають назву результату господарської діяльності та результату фінансової діяльності відповідно. Межі зони безпеки визначаються названими величинами, обмірюваними у відсотках до доданої вартості як найважливішого показника, що впливає на ефективність функціонування підприємства, й істотно впливають на рівень його фінансової безпеки.

Рівноважний метод оцінки апробований світовим досвідом. Його практична реалізація дає змогу встановити 9 типових ситуацій фінансового стану підприємства й розробити відповідні рекомендації загального характеру для досягнення фінансової рівноваги, що відповідає фінансовій безпеці, у разі відхилення підприємства від лінії рівноваги чи зони безпеки, що варто вважати дуже цінним у цьому методі. Однак і такий метод, незважаючи на всі його переваги (зручність, простота, наочність, науковість), не дає можливості врахувати стан підприємства в конкурентному, діловому, кредитному й ринковому середовищі, що є доцільним підчас оцінки рівня фінансової безпеки суб'єкта господарювання.

3. Залежно від глибини дослідження можуть бути виділені фундаментальні та експрес-методи оцінки фінансової безпеки [9].

Основною метою застосування експрес-методів є раннє виявлення ознак зниження рівня фінансової безпеки та попередня оцінка масштабів фінансової кризи підприємства. Прикладами експрес-методів можуть бути розглянуті вище моделі оцінки фінансової безпеки підприємства на основі відповідності величини запасів джерелам формування.

Фундаментальні методи призначені для ретельного дослідження кризових параметрів фінансової безпеки та перспектив життєдіяльності суб'єкта господарювання шляхом застосування ретроспективного аналізу та планування. Метою застосування фундаментальних методик є підтвердження результатів експрес-

методик, їх поглиблення й конкретизація. Як правило, коефіцієнтні та інтегральні методики передбачають фундаментальні дослідження, пов'язані не лише з ідентифікацією рівня фінансової безпеки підприємства, але й з визначенням причин і факторів, які зумовили фактичну ситуацію та розробку заходів щодо підтримання та зростання фінансової безпеки суб'єкта підприємства.

4. За можливістю розробки управлінських рішень методи оцінки фінансової безпеки можна поділити на одномоментні та стратегічні.

Одномоментні методи дозволяють зробити узагальнюючий висновок на певний момент та є основою для прийняття поточних управлінських рішень. Стратегічні базуються на використанні динамічного підходу до оцінки (а не статичного, як у попередньому випадку) та дозволяють приймати управлінські рішення на перспективу.

5. Серед найпоширеніших способів формування узагальнюючого висновку (кінцевих результатів оцінки фінансової безпеки підприємства) виділяють математичні та графічні методи.

Математичні (формалізовані) методи передбачають розрахунок інтегрального показника або кількох цифрових значень показників, на основі яких робиться остаточний висновок. Зазначені методи вважаються найточнішими, але нерідко потребують важких математичних обчислень.

З наявних методів формування інтегральних показників для визначення рівнів складових економічної безпеки підприємства, зокрема фінансової, найбільш розповсюдженими є три: метод сум, рівня розвитку й середньої геометричної.

Комплексна оцінка методом суми [18] проводиться шляхом підсумовування фактичних значень показників або їх темпів росту щодо бази порівняння.

Метод рівня розвитку, висвітлений у роботі [19], - це таксонометричний метод, що передбачає розрахунок відносного показника рівня розвитку. Алгоритм побудови рівневої кількісної оцінки за складовими фінансової безпеки відповідно до цього методу включає такі етапи: 1) формування матриці вихідних даних; 2) стандартизація значень показників; 3) формування "еталона розвитку"; 4) формування матриці відстаней між окремими об'єктами й точкою-еталоном; 5) розрахунок значень інтегрального показника [6, 19]. Інтегральний показник рівня складової фінансової безпеки є позитивною величиною й приймає значення в діапазоні від 0 до 1. Економічна інтерпретація його така: чим ближче значення показника до одиниці, тим вищий рівень фінансової безпеки об'єкта.

Метод геометричної середньої [6, 18] базується на розрахунку коефіцієнтів для оцінюваних показників. Значення коефіцієнтів коливається від 0 до 1. За одиницю приймається значення, що відповідає найбільш високому рівню конкретного показника. Узагальнююча оцінка рівня складової фінансової безпеки розраховується за формулою середньої геометричної величини.

Подальше синтезування оцінок рівнів складових фінансової безпеки підприємства, отриманих методом сум і рівня розвитку, у єдиний інтегральний показник здійснюється за допомогою середньої арифметичної величини, а для методу середньої геометричної інтегральний показник розрахований як середньгеометрична величина.

На наш погляд, названі методи є об'єктивними, а їх застосування доцільним під час оцінки рівня фінансової безпеки суб'єктів господарювання.

Застосування графічного методу передбачає побудову "поля оцінювання", його поділ на певні зони, які відповідають деякому рівню ймовірності зменшення фінансової безпеки й ризику банкрутства та знаходження підприємства в межах певних зон [9]. На наш погляд, використовувати графічний метод корисно як допоміжний інструмент, який забезпечує найвищий рівень сприйняття кінцевих результатів оцінки фінансової безпеки, інтерпретованих у графічних об'єктах.

Висновки

Таким чином, систематизація методів оцінки фінансової безпеки підприємства дала змогу встановити переваги й недоліки наявних методів, необхідність їхнього вдосконалення з позицій поєднання позитивних сторін кожного методу й зручності їхньої практичної реалізації для управління найважливішою складовою економічної безпеки підприємства в потрібному напрямку. Отримані результати поглиблюють та розвивають теоретико-методичні основи оцінки фінансової безпеки підприємства та сприяють підвищенню ефективності функціонування системи управління фінансовою складовою економічної безпеки.

Подальшого розвитку потребують дослідження в напрямку вдосконалення методичного інструментарію оцінки фінансової безпеки на основі врахування галузевих особливостей функціонування підприємств.

ЛІТЕРАТУРА:

- Argenti J. Corporate Collapse / J. Argenti. - McGraw-Hill, New York, 1976.
- Мунтіян В. І. Економічна безпека України: [монографія] / В. І. Мунтіян. - К.: Вид-во КВІЦ, 1999. - 463 с.
- Бухвальд Е. Макроаспекты экономической безопасности: факторы, критерии и показатели / Е. Бухвальд, Н. Гловацкая, С. Лазуренко // Вопросы экономики. - 1994. - № 12. - С. 25-35.
- Козаченко Г. В. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення: [монографія] / Г. В. Козаченко, В. П. Пономарьов, О. М. Ляшенко. - К.: Лібра, 2003. - 280 с.
- Барановський О. І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізм забезпечення): [монографія]. - К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. - 759 с.
- Камышникова Э. В. Методы формирования комплексной оценки уровня экономической безопасности предприятия / Э. В. Камышникова // Актуальні проблеми економіки. - 2009. - № 12 (102). - С. 87-92.
- Фінансова безпека підприємства / [Т. Б. Кузенко, Л. С. Мартошова, О. В. Грачов, О. Ю. Литовченко]. - Харків: ХНЕУ, 2010. - 300 с.
- Єрмошенко М. М. Економічні та організаційні засади забезпечення фінансової безпеки підприємства / М. М. Єрмошенко, К. С. Горячова, А. М. Ашуев. - К.: Національна академія управління, 2005. - 78 с. (Препринт наукової доповіді).
- Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: [монографія] / Л. О. Лігоненко. - К.: Наукова думка, 2000. - 390 с.
- Ковалев В. В. Введение в финансовый менеджмент / В. В. Ковалев. - М.: Финансы и статистика, 2000. - 275 с.
- Ильяхенко С. Н. Составляющие экономической безопасности предприятия и подходы к их оценке / С. Н. Ильяхенко // Актуальні проблеми економіки. - 2003. - № 3 (21). - С. 12-19.
- Гришко Н. Є. Методичні аспекти оцінки фінансової складової економічної безпеки підприємства / Н. Є. Гришко // Регіональні перспективи. - 2002. - № 1. - С. 112-115.
- Горячова К. С. Оцінка рівня фінансової безпеки підприємства / К. С. Горячова // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: зб. наук. праць. - Суми: ВВП "Мрія - 1" ЛТД, УАБС, 2004. - Т. 10. - 386 с.

14. Шелест В. В. Методичний підхід до оцінки і забезпечення належного рівня фінансової безпеки довірчих товариств / В. В. Шелест // Актуальні проблеми економіки. - 2009. - № 12 (102). - С. 134-140.

15. Шлыков В. Экономическая безопасность предприятия / В. Шлыков // Ресурсы, информация, снабжение, конкуренция. - 1997. - № 6. - С. 61-63.

16. Савицкая Г. В. Анализ хозяйственной деятельности предприятий / Г. В. Савицкая. - М. : Инфра-М, 2001. - 314 с.

17. Финансовый менеджмент: теория и практика / [под ред. Е. С. Стояновой]. - М. : Перспектива, 2002. - С. 189-208.

18. Чигринська О. С. Теорія економічного аналізу / О. С. Чигринська, Т. М. Власюк. - К. : Центр навчальної літератури, 2006. - 232 с.

19. Моделирование экономической безопасности: держава, регион, предприятие : [монография] / В. М. Геєць, М. О. Кизим, Т. С. Клебанова, О. І. Черняк. - Харків : ІНЖЕК, 2006. - 240 с.

O. Antonova

SYSTEMATIZATION OF METHODOLOGICAL APPROACHES TO ESTIMATION OF FINANCIAL SAFETY OF ENTERPRISE

Generalized and systematized methodical going near the estimation of financial safety of enterprise, their advantages and failings are certain.

Key words: financial safety of enterprise, estimation of financial safety of enterprise, methods of estimation.

© О. Антонова

Надійшла до редакції 07.09.2010

УДК 339.9

МІГРАЦІЙНА ПОЛІТИКА КРАЇН ЄС ТА ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА КРИЗА 2008–2009 рр.

ГАЛИНА ВОЛОШИН,

аспірант Львівського національного університету імені Івана Франка

У статті розглянуто вплив фінансово-економічної кризи на міграційну політику країн, проаналізовано основні заходи урядів країн у боротьбі з наслідками економічної кризи. Автор доходить висновку, що міграційна політика є доброю нагодою для країн покращити свою міграційну політику й удосконалити законодавство в напрямку розширення можливостей для трудових мігрантів щодо легального працевлаштування, захисту їхніх прав.

Ключові слова: фінансово-економічна криза, міжнародна трудова міграція, міграційна політика.

Постановка проблеми. Сучасна ситуація вимагає, щоб інтереси й потреби мігрантів повністю гарантувалися відповідною політикою держав. Оскільки міграція й трудова міграція зокрема - вагомий складник сьогоденного світового економічного, політичного й соціального життя, постає гостра необхідність у гнучкій, зрозумілій та всебічній політиці фактичного управління міграцією. Країни походження й призначення повинні бути солідарними у своїх міграційних політиках, а їхні уряди повинні брати до уваги не лише економічні чинники, але й зосереджуватися також на людських і соціальних вимірах оцінки праці людей. Мігранти мають бути захищені від дискримінації та ксенофобії. Регулярні канали міграції повинні залишитися відкритими, а інформація про можливості й ризики

міграції має бути доступною для всіх мігрантів, щоб запобігти нелегальним формам міграції й торгівлі людьми. Міграцію необхідно розглянути як стимул для відновлення економіки. Політика управління міграцією повинна максимізувати вигоди від міграції й прийняти мігрантів до уваги при розробці чи реалізації політичних заходів. Співпраця між країнами призначення й походження необхідна, щоб гарантувати гнучку й зрозумілу політику, яка сприяє міграційним потокам і захищає права мігрантів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Наслідки економічної кризи суттєво вплинули на діяльність Міжнародної організації праці (МОП). Організація зараз знаходиться в пошуку ефективних засобів, які б дозволили кожній країні та сфері зайнятості зок-

№ 6 (106) жовтень 2010 р.